

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ

**ДЕРЖАВНИЙ ЕКОНОМІКО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ТРАНСПОРТУ**

Кафедра «Економіка підприємств»

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА

**Методичні вказівки та завдання
до виконання курсової роботи
для студентів напрямку підготовки
6.030504 «Економіка підприємства» і 6.030508 «Фінанси і кредит»
денної та заочної форм навчання**

Київ – 2012

УДК 330

Економіка підприємства: Методичні вказівки та завдання до виконання курсової роботи для студентів напряму підготовки 6.030504 «Економіка підприємства» і 6.030508 «Фінанси і кредит» денної та заочної форм навчання / **О.Р. Приймук, Л.П. Грознецька, О.В. Пацьора** – К.: ДЕГУТ, 2012. – 34 с.

У методичному матеріалі наводяться вказівки та завдання до виконання курсової роботи, метою яких є закріплення теоретичних та практичних навичок з дисципліни «Економіка підприємства».

Методичні вказівки та завдання до виконання курсової роботи розглянуті та затверджені на засіданні кафедри економіки підприємств транспорту (протокол № 25 від 18 травня 2011 року) та на засіданні методичної ради факультету економіки та менеджменту (протокол № 7 від 24 травня 2011 року).

Призначені для студентів напряму підготовки 6.030504 «Економіка підприємства» і 6.030508 «Фінанси і кредит» денної та заочної форм навчання.

Укладачі: **О.Р. Приймук**, канд. екон. наук, доц.,
Л.П. Грознецька, канд. екон. наук, доц.,
О.В. Пацьора, ст. викл.

Рецензенти: **В.П. Ільчук**, д-р екон. наук, проф.,
Н.І. Богомолва, д-р екон. наук, проф.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ	5
2. МЕТОДИКА ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ	8
2.1. Організаційна характеристика підприємства	8
2.2. Розрахунок ресурсних моделей виробництва	8
2.3. Розрахунок витратних моделей виробництва	14
2.4. Оцінка результатів економіко-фінансової діяльності підприємства	21
2.5. Оцінка ефективності виробництва	24
ВИСНОВКИ	26
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ	27
ДОДАТКИ	28
ЛІТЕРАТУРА	34

ВСТУП

Економіка підприємства представляє собою комплекс взаємопов'язаних явищ, що зумовлюють рівень розвитку виробничих сил і конкретні форми виробничих відносин на підприємстві. Результативність діяльності підприємства, якість та конкурентоспроможність виробленої ним продукції залежать від раціонального використання його ресурсів та здійснення інноваційних процесів.

Успішне вирішення цих проблем, ефективне управління підприємством неможливе без вивчення сутності та стану різноманітних ресурсів, якими володіє підприємство, та взаємозв'язків між ними.

Стабільність діяльності підприємств, досягнення конкурентних переваг, зміцнення позицій підприємства на ринку – все це досягається впровадженням раціональної і виважено розробленої економічної політики суб'єктів господарювання. Саме тому особливої актуальності набуває проблема формування та управління економічною політикою підприємства.

В умовах ринкової економіки виживають лише ті підприємства, які найбільш правильно і компетентно визначають вимоги ринку, організовують виробництво конкурентоспроможної продукції, послуг, що користуються попитом, уміло здійснюють мотивацію висококваліфікованої творчої праці персоналу. Усе це потребує фундаментальних і глибоких економічних знань, а отже, і відповідної підготовки фахівців з економіки.

Метою вивчення дисципліни «Економіка підприємства» є закріплення знань студентам з основних розділів прикладної економіки, організації та результативності господарювання на рівні первинної ланки суспільного виробництва, формування здатностей самостійно мислити, виконувати комплексні економічні розрахунки.

Основною метою виконання курсової роботи «Економіка підприємства» є формування системи спеціальних знань і практичних навичок аналізу показників господарсько-виробничої діяльності підприємства з урахуванням чинників зовнішнього та внутрішнього середовища його функціонування.

Завданнями виконання курсової роботи є:

- надати цільові характеристики діяльності підприємства на ринку;
- визначити ресурсне забезпечення виробничої програми;
- засвоїти поняття: персонал підприємства, основні засоби, амортизація, оборотні кошти, поточні витрати підприємства, собівартість продукції, доход і прибуток підприємства, рентабельність;
- оцінити ефективність економіко-фінансової діяльності підприємства та знайти шляхи її підвищення.

1. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота є підсумковою самостійною індивідуальною роботою з дисципліни «Економіка підприємства», яка передбачена навчальним планом базової економічної підготовки студентів напряму підготовки 6.030504 «Економіка підприємства» і 6.030508 «Фінанси і кредит».

Саме під час написання курсової роботи створюються сприятливі умови для самостійного опрацювання та вирішення низки економічних питань, які характеризують як студент засвоїв необхідний обсяг теоретичних знань з зазначеної дисципліни. Виконання курсової роботи надає можливість систематизувати, закріпити і розширити знання з дисципліни «Економіка підприємства».

Основними завданнями написання та захисту курсової роботи є:

- закріплення та поглиблення теоретичних знань студентів з дисципліни;
- проведення всебічної діагностики ситуації із застосуванням сучасного інструментарію;
- розробка та оцінка альтернативних підходів до вирішення визначених проблем;
- обґрунтування запропонованих рішень з використанням ситуаційного аналізу;
- підготовка доповіді та наочних матеріалів, що передають основний зміст роботи та пропозиції автора, з подальшим їх публічним захистом.

Наукове керівництво курсовими роботами здійснюється викладачами кафедри «Економіка підприємств». Для виконання курсової роботи студент отримує у викладача кафедри конкретне завдання.

Курсова робота виконується за даними умовного підприємства, які студент отримує з додатків згідно з варіантом (за списком у журналі).

Структура курсової роботи:

- титульний аркуш затвердженої форми,
- зміст;
- вступ, де обґрунтовують актуальність обраної теми, мету і зміст поставлених завдань, формулюють об'єкт і предмет дослідження;
- основна частина (складається з розділів та підпунктів, наприкінці кожного розділу формулюються висновки, що дає можливість вивільнити загальні висновки від незначних подробиць);

- висновки (вміщують найважливіші результати, отримані по кожному завданню, а також практичні пропозиції щодо подальшого розвитку розглянутих питань);

- список літератури, що була використана при виконанні роботи, розміщується в алфавітному порядку згідно зі встановленими стандартами оформлення бібліографічних літературних джерел.

Результати вивчення економічної літератури, інструктивних матеріалів, власні узагальнення та пропозиції необхідно перетворити у послідовне науково-обґрунтоване дослідження.

Загальними вимогами до викладання матеріалів курсової роботи є чіткість її побудови, логічна послідовність, переконливість аргументації, чіткість формулювань і обґрунтованість висновків і рекомендацій.

Оформлення роботи має відповідати чинним інструктивним вимогам і змісту підготовлених матеріалів.

Робота може бути написана власноручно чи набрана на комп'ютері через 1-й міжрядковий інтервал (комп'ютерний набір – 14-й кегль, шрифт – Times New Roman). Абзацний відступ повинен бути однаковим протягом усього тексту роботи на аркушах формату А4 (210 x 297 мм) з наскрізною нумерацією сторінок в правому нижньому куті. На першій сторінці (титульна) номер не ставиться. Курсова робота, подана в рукописному варіанті, має бути написана чітким, розбірливим почерком. Використання скорочень заборонено, крім скорочень прийнятих державними стандартами.

Зміст курсової роботи відображається простим планом.

Параграфи нумеруються арабськими цифрами у межах всієї роботи. «Вступ» та «Висновки» не нумеруються. Після номера параграфа ставиться крапка. Параграфи курсової роботи повинні мати змістовний заголовок. Заголовки друкуються великими літерами. У кінці заголовка крапку не ставлять. Підкреслювати заголовок і переносити слова у заголовках не припускається. У змісті послідовно наводять перелік заголовків параграфів, список використаної літератури, додатки, зазначають номери сторінок, на яких вони розміщені. Зміст має включати всі заголовки, які є у курсовій роботі.

Кожна таблиця має змістовний заголовок, який розміщують під словом «Таблиця» із зазначенням номера над відповідною формою таблиці з великої літери. Таблицю належить розміщувати після першого згадування про неї у тексті. При перенесенні таблиці на наступну сторінку роботи заголовок таблиці повторюється і над нею наводяться слова «Продовження таблиці» із зазначенням номера. Таблиці мають нумеруватися у межах параграфа арабськими цифрами. Номер таблиці складається із номера параграфа і порядкового номера таблиці, відокремлених крапкою, наприклад: Таблиця 2.4 (четверта таблиця другого

параграфу). При посиланні на таблицю зазначають її повний номер і слово «Таблиця» пишуть у скороченому вигляді, наприклад: (табл. 2.4). Якщо цифрові дані у будь-якому рядку таблиці не наводяться, то в ній роблять прочерк.

Формули у курсовій роботі повинні мати однакову розмірність. У експлікації значення символів і числових коефіцієнтів треба і наводити безпосередньо під формулою у тій послідовності, у якій вони вказані у формулі. Значення кожного символу і числового коефіцієнта треба давати з нового рядка. Перший рядок експлікації починають із номера параграфу і порядкового номера формули, розділених крапкою, наприклад: (2.2) (друга формула другого параграфу). Номер формули треба брати у дужки і розміщувати на правому полі на рівні нижнього рядка формули, до якої він належить.

Список використаної літератури та інших джерел інформації необхідно наводити у певній послідовності, яка відповідала би бібліографічним стандартам. Спочатку наводяться законодавчі акти, прийняті Верховною Радою України, потім – Укази Президії Верховної Ради України і Президента України, далі у хронологічній послідовності – нормативні документи, постанови Уряду України. Літературні джерела (підручники, монографії, журнальні статті) наводяться у алфавітному порядку за прізвищами авторів.

Виконана студентом курсова робота реєструється на кафедрі.

У випадку незадовільної оцінки курсова робота до захисту не допускається та повертається студенту на доопрацювання. Студент повинен усунути зазначені недоліки і повернути роботу для повторної перевірки. При цьому виправлений матеріал обов'язково додається.

Якщо роботу допущено до захисту, студент повинен підготуватися до захисту. Захист курсової роботи проводиться перед початком сесії. Захист приймає комісія у складі не менш, ніж двох викладачів кафедри. За 10 – 15 хвилин студент повинен коротко викласти мету, зміст та висновки з теми проведеного дослідження. Потім відповісти на запитання комісії. В оцінці курсової роботи береться до уваги:

- зміст роботи;
- якість роботи;
- відповідність оформлення роботи вимогам;
- вміння студента пов'язувати теоретичні знання з практикою господарювання;
- повнота і точність відповідей на запитання.

2. МЕТОДИКА ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

2.1. Організаційна характеристики діяльності підприємства

В даному розділі студенту необхідно надати повну характеристику виробничої діяльності підприємства. Висвітлюється повна назва підприємства, його юридична та фізична адреса, основні види та напрями діяльності, принципи функціонування, а також форма власності та засновники. На основі отриманих теоретичних знань характеризується підприємство за класифікаційними ознаками, визначається середня чисельність працівників та структура персоналу. Аналізується організаційна структура управління підприємством і наводиться її графічне зображення. Студенту необхідно розглянути зовнішнє середовище, яке суттєво впливає на його виробничо-економічну діяльність.

Загальна кількість теоретичної частини повинна становити не менше 10 сторінок.

2.2. Розрахунок ресурсних моделей виробництва

Сучасне підприємство та його основна організаційна структура – виробництво належать до категорії складних систем. Ця обставина повинна бути врахована в аналізі особливостей функціонування підприємства, оцінці його економічної ефективності й економічного управління. Поняття «система» передбачає цілісність об'єкта, що складається з багатьох взаємопов'язаних та взаємодіючих елементів, серед яких провідне місце належить ресурсам підприємства: трудовим, матеріальним, фінансовим, інформаційним тощо. Ресурси виробництва – це сукупність тих природних, соціальних і духовних сил, що можуть бути використані у процесі створення товарів та послуг.

Необхідна їх кількість може бути визначена на основі даних умовного підприємства згідно з додатками.

2.2.1. Визначення чисельності персоналу

Ефективність господарювання будь-якого підприємства залежить не лише від дотримання основних принципів організації виробництва, а й від знань, умінь, компетентності та кваліфікації його працівників.

Персонал підприємства (кадри, трудовий колектив) – це сукупність постійних працівників, що отримали необхідну професійну підготовку та (або) мають досвід практичної роботи. Також у діяльності підприємства можуть

брати участь інші працездатні особи на підставі тимчасового трудового договору (контракту).

Структурна характеристика персоналу визначається складом і кількісним співвідношенням окремих категорій та груп працівників. За участю працівників у основній діяльності підприємства його персонал поділяють на дві групи. До першої групи – *промислово-виробничого персоналу* – належать працівники основних, допоміжних та обслуговуючих виробництв, науково-дослідних підрозділів та лабораторій, складів, охорони, в управлінні підприємством – тобто всіх зайнятих у виробництві або його безпосередньому обслуговуванні. До групи *невиробничого персоналу* належать працівники структур, які хоч і перебувають на балансі підприємства, але не пов'язані безпосередньо з процесами промислового виробництва: житлово-комунальне господарство, дошкільні дитячі, навчальні та медичні заклади тощо.

Розрахунок потреби в кадрах здійснюється за допомогою табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Чисельний склад промислово-виробничого персоналу

Склад промислово-виробничого персоналу	Формули, що використовуються для розрахунку	Числове значення, чол.
1	2	3
Чисельність основних виробничих робітників,	$Ч_{o.p.} = \frac{\sum_{i=1}^n N_i t_i}{\Phi_{\phi}^{\phi} K_{в.н.}} K_{зам}$ <p>де N_i – річна програма випуску, од.;</p> <p>t_i – норма часу на одиницю продукції, год;</p> <p>$\sum_{i=1}^n N_i t_i$ – сумарна трудомісткість виробничої програми, нормо-год;</p> <p>Φ_{ϕ}^{ϕ} – ефективний (дійсний) фонд часу роботи робітника, год. (8 год · кількість робочих днів у звітному році);</p> <p>$K_{в.н.}$ – плановий коефіцієнт виконання норм ($K_{в.н.} = 1,15$)</p> <p>$K_{зам}$ – коефіцієнт заміщення ($K_{зам} = 1,05$).</p>	
з них чисельність виробничих працівників за погодинною формою оплати праці	<p>$\approx 50\%$ від основних робітників</p>	
Допоміжні робітники, зайняті обслуговуванням обладнання	<p>$\approx 30 - 35\%$ від основних робітників</p>	

1	2	3
Керівники, всього з них цехові	≈ 7 – 10 % від загальної кількості основних і допоміжних робітників;	
Спеціалісти, всього з них цехові	≈ 10 – 15 % від загальної кількості основних робітників;	
Технічні виконавці	≈ 7 – 10 % від загальної кількості керівників і спеціалістів	
Молодший обслуговуючий персонал (МОП)	≈ 3 – 5 % від загальної кількості робітників	
Працівники охорони	3 – 6 чоловік	
Всього		

2.2.2. Вартісна характеристика основних виробничих фондів

Виготовлення продукції (виконання роботи, надання послуг) здійснюється в процесі взаємодії праці людини та певних засобів виробництва. Останні за своїм матеріально-речовим складом становлять виробничі фонди підприємства, усю сукупність яких поділяють на основні та оборотні.

Основні фонди – це сукупність засобів праці, що беруть участь у виробничому процесі тривалий час, не змінюють при цьому своєї натуральної форми і переносять свою вартість на щойно виготовлений продукт частинами, в міру їх зношення, шляхом амортизаційних відрахувань.

Завдання цього розділу роботи має на меті розрахувати середньорічну вартість виробничих фондів, їх вартість залежно від часу та стану, суми амортизації та основні показники ефективності використання основних фондів. Вихідні дані для виконання завдання містяться у додатку Б.

Основоположним є визначення середньорічної вартості основних виробничих фондів. Середньорічна вартість визначається в середньому за 12 місяців по кожній групі фондів з рахунком часу дії введених та бездіяльності тих, що вибувають до кінця року. Отримані дані слід проаналізувати.

Середньорічна вартість основних фондів підприємства розраховується за формулою:

$$B_{сер}^{OF} = B_{п.р.}^{OF} + B_{введ}^{OF} \cdot \frac{M_{вв}}{12} - B_{вив}^{OF} \cdot \frac{M_{вив}}{12}; \quad (2.1)$$

де $B_{поч}^{OF}$ – вартість основних фондів на початок звітнього року;

$B_{введ}^{OF}$ – вартість основних фондів, що вводяться протягом року, тис. грн;

$B_{\text{вв}}^{\text{ОФ}}$ – вартість основних фондів, виведених з експлуатації за звітний період, тис. грн;

$M_{\text{вв}}$ – кількість повних місяців, протягом яких введені основні фонди функціонували у звітному році на підприємстві;

$M_{\text{вив}}$ – кількість повних місяців, протягом яких виведені основні фонди не функціонували у звітному році на підприємстві.

Основні фонди, що беруть участь у процесі виробництва, поступово втрачають первісні характеристики через зношення. Просте відтворення основних фондів забезпечується амортизаційними відрахуваннями.

Амортизація – це процес перенесення вартості основних фондів на вартість готової продукції частинами з метою її повного відшкодування.

На всіх виробничих підприємствах для відшкодування зношення основних засобів протягом року розраховується річна сума амортизаційних відрахувань, її розмір залежить від встановленої норми амортизації і визначається за формулою:

$$A = \frac{B_{\text{сеп}}^{\text{ОФ}} \cdot H_a}{100}; \quad (2.2)$$

де $B_{\text{сеп}}^{\text{ОФ}}$ – середньорічна вартість основних виробничих фондів, тис. грн;

H_a – середня норма амортизації основних фондів – 15 %.

Виробничий процес на підприємстві супроводжується рухом основних фондів, який відбувається протягом звітного періоду. Виходячи з цього, для характеристики та аналізу їх стану, пошуку шляхів підвищення їх ефективності використання розраховуються такі показники:

а) *коефіцієнт оновлення основних фондів*, який дає оцінку їх стану і розраховується як відношення суми введених в дію на підприємстві основних фондів до їх вартості на кінець року:

$$K_{\text{он}} = \frac{B_{\text{введ}}^{\text{ОФ}}}{B_{\text{к.р.}}^{\text{ОФ}}}; \quad (2.3)$$

де $B_{\text{введ}}^{\text{ОФ}}$ – вартість введених протягом року основних фондів, тис. грн;

$B_{\text{к.р.}}^{\text{ОФ}}$ – вартість основних виробничих фондів на кінець року, тис. грн.

б) *коефіцієнт вибуття* характеризує рух основних фондів на підприємстві залежно від їх зношення, розраховується за формулою:

$$K_{\text{воб}} = \frac{B_{\text{вив}}^{\text{ОФ}}}{B_{\text{н.р}}^{\text{ОФ}}}; \quad (2.4)$$

де $B_{\text{вив}}^{\text{ОФ}}$ – вартість виведених протягом року основних фондів, тис. грн;

$B_{\text{н.р}}^{\text{ОФ}}$ – вартість основних виробничих фондів на початок року, тис. грн.

Отриманим розрахунковим даним необхідно дати аналітичну оцінку.

2.2.3. Оборотні кошти підприємства

Мета виконання цього завдання – визначення сутності оборотних коштів, їх використання у сфері виробництва і у сфері обігу, а також роль у підвищенні ефективності виробництва.

Оборотні кошти – це сукупність грошових коштів підприємства, що авансуються на створення оборотних фондів та фондів обігу і забезпечення їх безперервного кругообігу.

Елементний склад оборотних коштів підприємства приведений на рис. 2.1.

Рис. 2.1. Елементний склад оборотних коштів підприємства

Структура оборотних коштів характеризується співвідношенням цих елементів у загальному їх обсязі, яка виражається у відсотках. Структура може бути досить різною, залежно від галузі, до якої належить підприємство, але в цілому по промисловості приблизно 2/3 оборотних коштів авансується в оборотні фонди, а 1/3 – у фонди обігу.

Завдання полягає у тому, що за допомогою табл. 2.2 студенти повинні визначити величину оборотних фондів і фондів обігу, склад нормованих і ненормованих, власних і позикових оборотних коштів, а також розрахувати їх річну вартість.

Річна вартість оборотних коштів підприємства розраховується по кожному елементу (згідно з індивідуальним завданням у додатку Б), також визначаються оборотні кошти нормовані і ненормовані, власні і позикові. Отримані дані заносяться до табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Склад та рух оборотних коштів підприємства

п/п	Елементи оборотних коштів	За квартал, тис. грн.				Всього за рік, тис. грн.
		I	II	III	IV	
1	Сировина і основні матеріали					
2	Паливо					
3	Тара					
4	Незавершене виробництво					
5	Готова продукція					
6	Напівфабрикати власного виробництва					
8	Грошові кошти					
9	Дебіторська заборгованість					
10	Кредиторська заборгованість					
11	Витрати майбутніх періодів					
12	Оборотні фонди, всього, тис. грн.					
13	Фонди обігу, всього, тис. грн.					
14	Всього оборотних коштів, у т.ч.					
	– нормованих,					
	– ненормованих,					
	– власних, – позикових					
15	Структура оборотних коштів (відношення вартості оборотних фондів до фондів обігу), %					

2.3. Розрахунок витратних моделей виробництва

Під час своєї діяльності підприємство здійснює різноманітні види витрат, що пов'язані з простим та розширеним відтворенням основних та оборотних фондів, виробництвом і реалізацією продукції, наданням послуг, виконанням робіт, вкладанням коштів у фінансові інструменти, залученням зовнішніх джерел фінансування.

Найбільшу частку серед всіх витрат підприємства мають ті, які пов'язані з основною діяльністю підприємства та операціями, що її забезпечують. Ці витрати формують собівартість продукції.

Собівартість продукції – це грошове вираження загальної суми витрат підприємства на підготовку виробництва, виготовлення та збут продукції. Відображаючи рівень витрат на виробництво, собівартість комплексно характеризує ефективність використання всіх ресурсів підприємства, організаційний і техніко-технологічний рівень виробничого процесу, рівень продуктивності праці тощо.

Витрати підприємства поділяються на змінні та постійні, їх розрахунок є надзвичайно важливим для управління динамічним виробництвом.

2.3.1. Визначення умовно-змінних витрат

Змінні витрати – це ті види витрат, абсолютна величина яких зростає зі збільшенням обсягу випуску продукції і зменшується з його зниженням.

До них належать:

- витрати на сировину та матеріали;
- напівфабрикати власного виробництва;
- покупні комплектуючі вироби;
- паливо і енергія на технологічні потреби;
- тара;
- оплата праці виробничих робітників.

Розрахунок витрат на сировину та матеріали у грошовому вираженні виконується на основі норм витрат матеріальних ресурсів на одиницю продукції та обсягу робіт або послуг з відрахуванням вартості зворотних відходів.

Витрати на основні матеріали розраховуються за формулою:

$$B_{om} = N_i \cdot \left(\sum_{t=1}^n H_{заг} \cdot Ц_{mat} - \sum_{t=1}^n H_{в} \cdot Ц_{в} \right); \quad (2.5)$$

де B_{om} – витрати на основні матеріали, грн;

N_i – річна програма випуску продукції у натуральному виразі, од.;

$H_{заг}$ – вага заготовки, кг (Додаток А);

$C_{мат}$ – ціна за одиницю матеріалу (сировини), грн;

$H_{в}$ – вага відходів, кг;

$C_{в}$ – ціна реалізації відходів, грн;

n – кількість найменувань матеріалів, сировини, необхідних для виготовлення виробу, виконання робіт чи надання послуг.

2.3.2. Витрати на оплату праці виробничих робітників

Витрати на оплату праці є одним із основних елементів собівартості продукції. *Оплата праці* – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому вираженні, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану роботу або надані послуги.

Загальний фонд оплати праці працівників підприємства складається із фонду тарифної заробітної плати робітників-відрядників та фонду оплати праці робітників-погодинників. На діючому підприємстві приймаємо, що 50 % основних виробничих робітників працюють за відрядною формою оплати праці, а 50 % – за погодинною. За структурою витрати на оплату праці включають витрати основної і додаткової заробітної плати, доплат і відрахувань на соціальні заходи.

Фонд оплати праці робітників-відрядників $\Phi_{zn}^{від}$ розраховуємо за формулою:

$$\Phi_{zn}^{від} = N_i t_i \cdot T_c^{від} \cdot K_{дод} \cdot K_{д} \cdot K_{с.з}; \quad (2.6)$$

де $N_i t_i$ – сумарна трудомісткість робіт, н-год/рік;

$T_c^{від}$ – годинна тарифна ставка робітників-відрядників відповідного розряду, грн (додаток А);

$K_{дод}$ – коефіцієнт додаткової зарплати (1,2 – 1,3);

$K_{д}$ – коефіцієнт доплат (1,1 – 1,2);

$K_{с.з}$ – коефіцієнт відрахувань на соціальні заходи (1,375).

Для зменшення змінних витрат підприємства на виробництво продукції важливу роль відіграє аналіз визначення абсолютного розміру основної, додаткової зарплати, доплат та відрахувань на соціальні заходи, яке здійснюється за такими формулами:

$$З_{осн}^{від} = N_i t_i \cdot T_c^{від} \quad (2.7)$$

де $З_{осн}^{від}$ – основна зарплата.

Додаткова заробітна плата ($Z_{дод}^{від}$) приймається відповідно до прийнятого вище коефіцієнта в розмірі 20 – 30% від основної зарплати.

Доплати ($D^{від}$) – в розмірі 10 – 20 % від суми основної та додаткової зарплати.

Відрахування на соціальні заходи ($B_{сз}^{від}$) – 37,5% від суми основної, додаткової зарплати та доплат.

Фонд оплати праці робітників-погодинників розраховується за формулою:

$$\Phi_{зн}^{ног} = Ч^{ног} \cdot \Phi_c^{ног} \cdot T_c^{ног} \cdot K_{\partial} \cdot K_{сз}; \quad (2.8)$$

де $Ч^{ног}$ – чисельність виробничих працівників, заробітна плата яких розраховується за погодинною формою оплати праці, осіб;

$\Phi_{\partial}^{ног}$ – дійсний середній фонд часу роботи одного робітника на погодинних роботах, год (добуток тривалості робочого дня на кількість робочих днів у звітному році);

$T_c^{ног}$ – годинна тарифна ставка робітника відповідного розряду на погодинних роботах, год (додаток А);

K_{∂} – коефіцієнт доплат (1,15 – 1,3);

$K_{сз}$ – коефіцієнт відрахувань на соціальні заходи (1,375).

Структурні складові витрат заробітної плати робітників-погодинників здійснюється у такій послідовності:

– основна зарплата

$$Z_{осн}^{ног} = Ч^{ног} \cdot \Phi_c^{ног} \cdot T_c^{ног}, \quad (2.9)$$

– доплати робітникам погодинникам приймаються відповідно до обраного коефіцієнта в розмірі 15 – 30% від основної зарплати;

– відрахування на соціальні заходи – 37,5% від суми основної зарплати та доплат.

Середньомісячна заробітна плата робітників-відрядників визначається за формулою:

$$Z_{сеп}^{від} = \frac{\Phi_{зн}^{від}}{Ч^{від} \cdot 12}, \quad (2.10)$$

де $\Phi_{зн}^{від}$ – фонд оплати праці робітників-відрядників, грн;

$Ч^{від}$ – чисельність робітників-відрядників за звітний період, осіб.

Для робітників з погодинною формою оплати праці середньомісячна зарплата складає:

$$z_{сер}^{пог} = \frac{\Phi_{зп}^{пог}}{Ч^{пог} \cdot 12}, \quad (2.11)$$

де $\Phi_{зп}^{пог}$ – фонд оплати праці робітників-погодинників, грн;

$Ч^{пог}$ – чисельність робітників-погодинників, осіб.

Всі одержані результати розрахунків витрат на оплату праці заносимо в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Витрати на оплату праці виробничих робітників, грн

За видами	За формами зарплати			Питома вага, %
	відрядна	погодинна	всього	
Основна				
Додаткова				
Доплати				
Відрахування на соціальні заходи				
Всього				

Для визначення загальної суми змінних витрат і аналізу їх структури всі дані змінних витрат зводимо у табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Змінні витрати на виробництво

№ п/п	Склад витрат	Сума витрат, тис. грн.	Питома вага, %
1	2	3	4
1	Матеріальні витрати, всього, у тому числі:		
	– сировина і матеріали		
	– напівфабрикати власного виробництва		
	– паливо		
	– тара		

Закінчення таблиці 2.4.

1	2	3	4
2	Оплата праці виробничих робітників, всього, в тому числі:		
	– основна		
	– додаткова		
	– доплати		
	– відрахування на соціальний заходи		
	Всього		–

Витрати основних матеріалів на виробництво продукції розраховані за формулою 2.6 переносяться в таблицю. Витрати напівфабрикатів, палива і тари обираються умовно в розмірі 70 % від річної їх вартості згідно з табл. 2.2. Оплата праці виробничих робітників переноситься з табл. 2.3. Результати аналітичної оцінки змінних витрат на виробництво відображаються у висновках.

2.3.3. Умовно-постійні витрати на виробництво.

Постійні витрати не залежать від кількості виготовленої продукції, до них належать: витрати на утримання і експлуатацію обладнання, будівель і споруд.

Методика розрахунку і класифікація витрат на утримання і експлуатацію обладнання та загальновиробничих витрат наведені в табл. 2.5 – 2.6.

Таблиця 2.5

Кошторис витрат на утримання і експлуатацію обладнання

Статті витрат	Формули, що використовуються для розрахунку	Числове значення, тис. грн
1	2	3
Амортизація	Використовуються розрахунки, зроблені за формулою 2.2	
Витрати на експлуатацію обладнання, всього (вартість обладнання складає умовно 70 % від середньорічної вартості основних фондів), в тому числі:		
- вартість допоміжних матеріалів;	1 % від вартості обладнання ;	
- вартість перевірки апаратури і технічних оглядів;	0,1 % від вартості обладнання;	

Закінчення таблиці 2.5.

1	2	3
- на оплату праці допоміжних робітників, що обслуговують обладнання; - інші витрати	Розраховувати як витрати на оплату праці погодинних робітників (за формулою 2.9) 2 % від суми попередніх витрат	
Витрати на проведення поточного ремонту обладнання	3 % від вартості обладнання	
Зношення малоцінних і швидкозношуваних інструментів та пристроїв нецільового призначення	0,2 % від вартості обладнання	
Інші витрати	2 % від суми всіх попередніх статей	
Всього		

Загальновиробничі витрати – це витрати, пов’язані з процесом виробництва, які не можна віднести до певних виробів економічно доцільним шляхом.

Таблиця 2.6

Кошторис загальновиробничих витрат за звітний рік

Склад витрат	Формули, що використовуються для розрахунку	Числове значення, тис. грн
1	2	3
Витрати, пов’язані з управлінням виробництвом	Розраховуються як витрати на оплату праці керівників цехового апарату управління ($Z_{цк}$): $Z_{цк} = \sum \mathcal{C}_i \cdot D_i \cdot 12 \cdot K_o \cdot K_{с.з},$ де $\sum \mathcal{C}_i$ – чисельність працівників цехового апарату управління, осіб (табл. 2.1); D_i – посадовий оклад керівників цехового апарату управління, грн (додаток Г); K_o – коефіцієнт доплат (1,2 – 1,4); $K_{с.з}$ – коефіцієнт відрахувань на соціальні доходи (1,375)	
Витрати на вдосконалення технології і організації виробництва	Розраховуються як витрати на оплату праці цехових спеціалістів за окладною системою $Z_{сн} = \sum \mathcal{C}_i \cdot D_i \cdot 12 \cdot K_o \cdot K_{с.з}$	
Витрати на обслуговування виробничого процесу	Витрати на оплату праці технічних виконавців, молодшого обслуговуючого персоналу цеху та охорони розраховуються за окладною системою	

Закінчення таблиці 2.6.

1	2	3
Витрати на оплату води для санітарно-господарських потреб	Розраховуються за формулою: $V_6 = (Ч_{осн} + Ч_{доп}) \cdot Д_p \cdot Н_6 \cdot Ц_6,$ де $Ч_{осн}$, $Ч_{доп}$ – чисельність відповідно основних і допоміжних робітників; $Д_p$ – число робочих днів; $Н_6$ – норма витрат води за зміну на 1 працюючого, в тому числі: – гарячої ($Н_6^{гар}$) – 0,025 м ³ /особу за зміну; – холодної ($Н_6^{хол}$) – 0,04 м ³ /особу за зміну; $Ц_6$ – ціна 1м ³ води (додаток Г)	
Витрати на придбання інвентарю: виробничого господарчого	$\approx 1 - 1,5\%$ від вартості обладнання (Додаток А); $\approx 15 - 20$ грн на одного працюючого	
Інші витрати	$\approx 2 - 3\%$ від суми всіх попередніх статей	
Всього		

Розраховані умовно-постійні та умовно-змінні витрати разом складають сумарні витрати підприємства на виробництво продукції.

2.3.4. Складання калькуляції собівартості одиниці продукції

Процес обчислення собівартості одиниці продукції називається *калькулюванням*.

Для розрахунку калькуляції обирається калькуляційна одиниця. Тому всі статті витрат, що розраховані на річну програму, необхідно поділити на N_i .

При розрахунку калькуляції визначається величина прямих – змінних і непрямих – умовно-постійних витрат на виробництво і збут продукції.

Результати розрахунків зводяться в таблицю у вигляді калькуляційної форми.

Таблиця 2.7

Калькуляція собівартості одиниці продукції, грн

№ статті	Найменування статті	Значення	Питома вага витрат, %
1	2	3	4
1	Сировина та матеріали		
2	Зворотні відходи (віднімаються)		
3	Паливо і енергія на технологічні цілі		

1	2	3	4
4	Заробітна плата виробничих робітників (табл. 2.4)		
5	Відрахування на соціальні заходи (табл. 2.4)		
6	Утримання і експлуатація обладнання (табл. 2.5)		
7	Загальновиробничі витрати (табл. 2.6)		
8	Виробнича собівартість (сума статей 1 – 7)		
10	Витрати на збут		
11	Повна собівартість (сума виробничої собівартості та витрат на збут)		

Невиробничі витрати або витрати на збут містять витрати на пакувальні матеріали, транспортування продукції, витрати на маркетинг та рекламу тощо, що використовуються для забезпечення збуту. Вони приймаються в розмірі 10 – 12% від виробничої собівартості продукції.

Після розрахунку собівартості одиниці продукції необхідно проаналізувати її структуру і запропонувати основні шляхи зниження собівартості.

2.4. Оцінка результатів економіко-фінансової діяльності підприємства

Визначення обсягу товарної продукції

За результатами розрахунку собівартості продукції визначається обсяг товарної продукції ($V_{mn}^{n.c.}$) за повною собівартістю:

$$V_{mn}^{n.c.} = N_i \cdot C_n, \quad (2.12)$$

де N_i – річний випуск продукції, одиниць;

C_n – повна собівартість одиниці продукції, грн.

2.4.1. Визначення ціни на продукцію

Ціна є грошовим вираженням вартості товару, це змінний фактор виробництва. У роботі розраховується модель ціни на базі витрат виробництва. Базою для встановлення ціни на продукцію є її собівартість та прибуток, який підприємство може отримати з урахуванням рівня існуючих ринкових цін на аналогічну продукцію. Собівартість виготовлення продукції та прибуток, що припадає на одиницю продукції, формують ціну виробництва.

Ціна виробництва продукції розраховується за формулою:

$$Ц_в = C_n + П_{розр}, \quad (2.13)$$

де C_n – повна собівартість одиниці продукції, грн;

$П_{розр}$ – розрахунковий прибуток на одиницю продукції, грн., встановлюється в межах 10 – 20%, виходячи із заданої рентабельності капітальних витрат.

Під час реалізації продукції, згідно з чинним законодавством, до складу реалізаційної ціни необхідно включити непрямі податки: акцизний збір (для підакцизних товарів) та податок на додану вартість:

$$Ц_p = Ц_в + ПДВ, \quad (2.14)$$

де $Ц_в$ – ціна виробництва одиниці продукції, грн,

$ПДВ$ – податок на додану вартість, грн;

При умові, що вся продукція буде реалізована, обсяг товарної продукції буде дорівнювати очікуваному доходу або виручці від реалізації.

2.4.2. Обчислення фінансового результату діяльності підприємства і рентабельності виробництва

Доход (виручка) від реалізації продукції розраховується за формулою:

$$Д = N_i \cdot Ц_p, \quad (2.15)$$

де N_i – кількість реалізованої продукції, одиниць;

$Ц_p$ – ціна реалізації, грн.

Чистий дохід від реалізації продукції розраховується за формулою:

$$Д_ч = Д - (ПДВ \cdot N_i), \quad (2.16)$$

Визначаємо *прибуток (збиток)* підприємства. Для цього необхідно від чистого доходу відняти собівартість реалізованої ним продукції.

$$П = Д_ч - C_{н.реал.прод.}, \quad (2.17)$$

Отриманий прибуток підлягає оподаткуванню. Різниця між отриманим прибутком та сумою податку на прибуток (25 %) становить *чистий прибуток* підприємства або результат його діяльності.

$$П_ч = П - П \cdot \% \text{ податку}, \quad (2.18)$$

Наявність прибутку дає підстави для визначення рентабельності.

Рентабельність – поняття, що характеризує економічну ефективність виробництва, за якої підприємство за рахунок грошової виручки від реалізації продукції повністю відшкодовує витрати на її виробництво й одержує прибуток як головне джерело розширеного відтворення.

Рентабельність реалізованої продукції (R_{np}) характеризує, скільки прибутку припадає на грошову одиницю повної собівартості реалізованої продукції підприємства і обчислюється за формулою:

$$R_{np} = \frac{П_ч}{C_{n \text{ реал. прод.}}} \cdot 100, \quad (2.19)$$

де $П_ч$ – чистий прибуток, грн;

$C_{n \text{ реал. прод.}}$ – повна собівартість реалізованої продукції, грн.

Рентабельність виробництва ($R_{вир}$) – узагальнюючий показник економічної ефективності підприємства, дорівнює відношенню валового прибутку, отриманого за певний період часу, до середньої за цей період вартості основних фондів та оборотних коштів:

$$R_{вир} = \frac{Пч}{B_{сер}^{OF} + B_{сер}^{OK}} \cdot 100. \quad (2.20)$$

Цей показник показує наскільки раціонально використовуються матеріальні ресурси підприємства.

2.4.3. Визначення критичного обсягу виробництва

Однією з найважливіших характеристик взаємозв'язку витрат, обсягу виробництва і прибутку є аналіз беззбитковості. Суть методу аналізу беззбитковості полягає в пошукові критичного обсягу реалізації продукції, при якому виручка від реалізації продукції відповідає валовим витратам на її виробництво та реалізацію, тобто прибуток підприємства дорівнює нулю.

Точку беззбитковості можна визначити двома способами – графічним і аналітичним.

1. Графічне визначення критичного обсягу виробництва

На рис. 2.2 подано графік співвідношення загальної суми витрат і доходу від реалізації продукції. По горизонтальній осі відкладається обсяг виробництва в одиницях виробів, а по вертикальній – витрати на виробництво і дохід.

Прямі витрати відображаються з підрозділом на постійні ($B_{пост}$) і змінні ($B_{зм}$). Крім ліній постійних і змінних витрат, на графіку відображаються повні сумарні витрати ($B_{сум}$) і дохід від реалізації продукції (D).

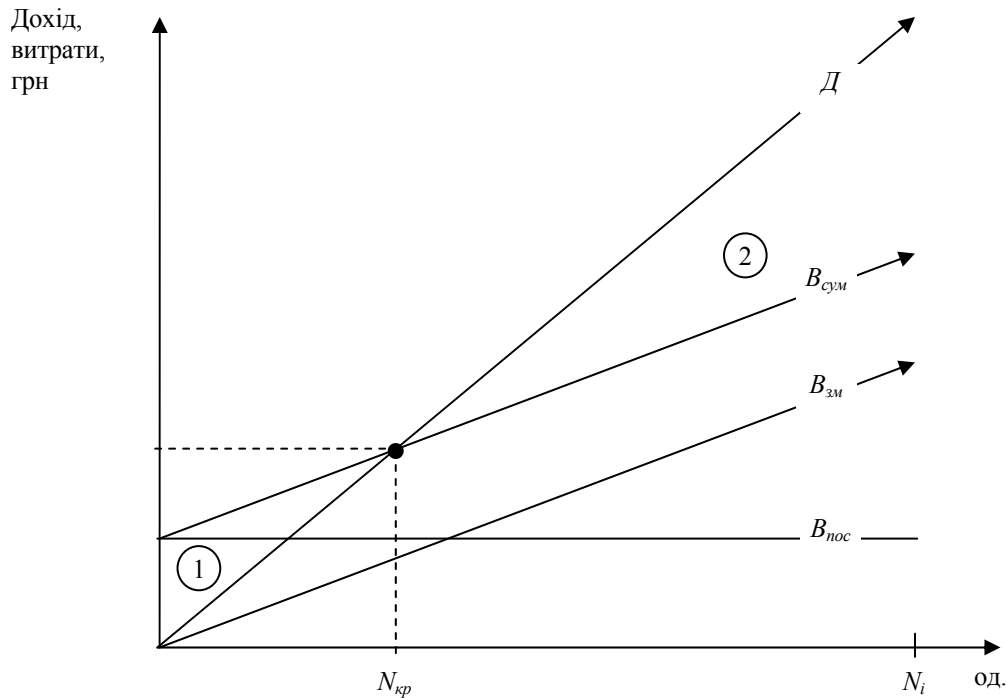

Рис. 2.2. Графік залежності загальної суми витрат і доходу підприємства від обсягу виробництва: 1 – збитки; 2 – прибуток

2. Аналітичний спосіб визначення критичного обсягу виробництва

Для розрахунку критичного обсягу виробництва продукції застосовують формулу:

$$N_{кр} = \frac{\sum B_{пост}}{Ц_p - B_{зм}} \quad (2.21)$$

де $B_{пост}$ – постійні витрати за розрахунковий період, грн;

$B_{зм}$ – змінні витрати на одиницю продукції, грн;

$Ц_p$ – ціна реалізації одиниці продукції, грн.

2.5. Оцінка ефективності виробництва

Процес виробництва здійснюється через поєднання факторів, що його визначають: засобів праці (основні фонди), предметів праці (оборотні фонди), робочої сили (трудова ресурси).

Ефективність підприємства являє собою комплексну оцінку кінцевих результатів використання основних і оборотних фондів, трудових і фінансових ресурсів та нематеріальних активів за певний період часу. При цьому слід мати на увазі, що, звичайно, перелік ресурсів підприємства, котрі визначають його ефективність, не є вичерпним, тобто в конкретних умовах на ефективність діяльності підприємства можуть чинити істотний вплив інші фактори. Але для середньостатистичного підприємства, яке діє в умовах ринку, врахування зазначених факторів гарантує отримання найбільш адекватної оцінки стану справ на підприємстві. В табл. 2.8 зведені основні показники ефективності виробництва.

Таблиця 2.8

Основні показники ефективності виробництва

Показник	Розрахункова формула	Значення
1	2	3
Фондовіддача (Φ_e), грн/грн	$\Phi_e = \frac{V_{mn}^{n.c.}}{B_{сер}^{OF}},$ <p>де $V_{mn}^{n.c.}$ – обсяг товарної продукції за повною собівартістю, грн; $B_{сер}^{OF}$ – середньорічна вартість основних виробничих фондів, грн</p>	
Фондомісткість (Φ_m), грн/грн	$\Phi_m = \frac{B_{сер}^{OF}}{V_{mn}^{n.c.}},$ <p>де $B_{сер}^{OF}$ – середньорічна вартість основних виробничих фондів, грн; $V_{mn}^{n.c.}$ – обсяг товарної продукції за повною собівартістю, грн</p>	
Фондоозброєність ($\Phi_{оз}$), грн/осіб	$\Phi_{оз} = \frac{B_{сер}^{OF}}{Ч_{нев}},$ <p>де $B_{сер}^{OF}$ – середньорічна вартість основних виробничих фондів, грн, $Ч_{нев}$ – чисельність ПВП, осіб</p>	
Матеріаломісткість (M_m) одиниці продукції, грн/грн	$M_m = \frac{B_{ом}}{V_{mn}^{n.c.}},$ <p>де $B_{ом}$ – вартість основних матеріалів, грн; $V_{mn}^{n.c.}$ – обсяг товарної продукції за повною собівартістю, грн</p>	

1	2	3
Продуктивність праці Виробіток (В), грн/особу	$B = \frac{V_{mn}^{n.c.}}{Ч_{npi}}$ <p>де $V_{mn}^{n.c.}$ – обсяг товарної продукції за повною собівартістю, грн, $Ч_{npi}$ – чисельність ПВП, осіб</p>	
Рентабельність: - продукції; - виробництва	<p>див. формулу 2.20</p> <p>див. формулу 2.21</p>	

ВИСНОВКИ

Висновки не повинні дублювати текст підручника або іншого джерела. Студенту необхідно повною мірою виявити свої знання та досвід практичної роботи.

За результатами розрахунків проаналізувати стан ресурсів підприємства, види і структуру витрат, техніко-економічні показники виробництва і надати конкретні висновки про ефективність виробництва, про фактори і резерви її підвищення, проблеми на шляхи реалізації економічних проблем.

Виконання даної роботи допомагає студенту оволодіти вмінням економічного моделювання, розрахунків і аналізу. Самостійність виконання розрахунків допомагає поглибити знання на базі опрацювання економічної літератури, нормативних і законодавчих актів.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота, перевіряється науковим керівником, і в залежності від рівня та повноти розкриття питань теми і самостійності їх викладення, курсова робота оцінюється на «відмінно», «добре», «задовільно» і «незадовільно». Якщо курсова робота отримує оцінку «незадовільно», вона обов'язково підлягає переробці відповідно до зауважень наукового керівника і повторному поданню на його розгляд. Курсова робота, яка отримала позитивну оцінку, але має зауваження наукового керівника, повинна бути доопрацьована студентом згідно із зазначеними зауваженнями.

Захист курсової роботи здійснюється в період екзаменаційної сесії. Він має форму усного викладення студентом основних теоретичних положень і висновків по темі курсової роботи, відповіді на питання членів комісії. Повнота і глибина засвоєння питань теми, показані студентом в своєму докладі, можуть бути підставою для зміни попередньої оцінки роботи в той чи інший бік.

Курсова робота студентів оцінюється до 20 балів.

19-20 балів (відмінно) – робота своєчасно виконана і здана на перевірку, відповідає поставленому завданню і нормоконтролю. При захисті доповідь побудована на основі ґрунтовного знання основних понять та категорій, розуміння закономірностей процесів в ринкових умовах господарювання, грамотне, логічно-послідовне викладення матеріалу, вміння пов'язувати його з практикою функціонування підприємства, а також робити узагальнення та висновки. На всі поставлені питання надана чітка обґрунтована відповідь.

15-18 балів (добре) – робота допущена до захисту як така, що відповідає поставленому завданню та нормоконтролю. Доповідь побудована на рівні самостійного мислення з елементами творчого пошуку, розуміння студентом основних закономірностей виробничо-економічних процесів, що відбуваються в діяльності підприємств. Допускаються окремі незначні помилки та неточності у висвітленні неосновних аспектів проблеми чи при відповіді на поставлені комісією питання.

10-14 балів (задовільно) – робота допущена до захисту як така, що відповідає поставленому завданню та нормоконтролю. Доповідь побудована на рівні загального сприйняття економічних ситуацій. Допускаються недостатньо вірні формулювання, окремі незначні помилки у висвітленні основних аспектів проблеми, незнання другорядних понять і категорій при відповіді на поставлені комісією питання.

0-9 балів (незадовільно) – робота допущена до захисту як така, що відповідає поставленому завданню та нормоконтролю. При захисті студент припускається значних помилок у викладенні поставленого завдання, надає нечіткі та необґрунтовані відповіді на поставлені комісією питання.

Умовні дані для виконання роботи

№ варіанта	Річна програма випуску продукції, од.	Норма часу на од. продукції, грн	Вага, кг		Ціна, грн		Годинні тарифні ставки робітників відповідних розрядів		Середня вартість обладнання, тис. грн
			заготовки	відходів	матеріалу	відходів	для вхідників	для погодинників	
	N_i	t_i	$H_{заг}$	$H_{від}$	$C_{мат}$	$C_{від}$	$T_{вх}$	$T_{пос}$	
01	115100	34,2	4,9	1,12	14,35	3,37	4,63	4,23	53646
02	221900	30,4	5,5	0,88	19,74	5,42	5,27	4,87	54335
03	150200	32,9	4,8	0,15	13,43	2,17	5,98	4,98	53567
04	205800	31,6	5,2	2,05	11,37	1,75	5,98	4,98	57872
05	178500	28,5	7,6	1,74	18,42	5,45	5,27	4,87	51112
06	250400	33,9	8,6	1,64	16,17	4,85	4,63	4,23	44346
07	135700	30,1	6,7	1,95	10,75	1,24	4,63	4,23	47821
08	185300	27,7	4,1	0,93	14,45	2,48	5,27	4,87	62635
09	235600	31,8	7,5	0,77	17,85	5,35	5,98	4,98	54852
10	215500	34,2	6,4	1,05	15,24	3,35	5,98	4,98	49325
11	132200	27,9	7,3	2,15	16,45	2,63	4,63	4,23	53456
12	273400	22,5	6,9	1,78	14,35	2,78	5,27	4,87	54687
13	172500	32,8	8,4	1,36	11,67	1,92	5,27	4,87	55389
14	242800	33,4	4,9	0,72	17,35	4,98	4,63	4,23	54782
15	145100	40,5	5,5	0,88	12,74	3,33	5,98	4,98	51429
16	219300	24,6	3,8	0,15	18,43	5,12	4,63	4,23	57237
17	118600	40,5	9,2	2,05	10,37	0,89	5,27	4,87	53746
18	283800	17,5	7,6	1,74	13,42	1,15	5,27	4,87	56874
19	167200	28,1	8,6	1,64	14,17	2,07	4,63	4,23	52184
20	124700	32,7	6,7	1,35	17,75	5,37	5,98	4,98	54682
21	215500	34,2	4,9	0,72	17,35	4,98	5,27	4,87	49325
22	178500	31,6	8,6	1,64	16,17	4,85	4,63	4,23	53456
23	145100	28,5	6,7	1,95	10,75	1,24	5,98	4,98	54687
24	219300	33,9	4,1	0,93	14,45	2,48	5,27	4,87	51112
25	215500	30,1	5,2	2,05	11,37	1,75	4,63	4,23	44346

Вихідні дані до виконання завдання 2.1.2.

№ варіанта	Вартість основних виробничих фондів		Вартість введених основних фондів, тис. грн	Вартість введених основних фондів, тис. грн	Місяць, на перше число якого були введені основні фонди	
	на початок звітного періоду, тис. грн	на кінець звітного періоду, тис. грн			$M_{\text{вв}}$	$M_{\text{вив}}$
	$B_{\text{н.п.}}^{\text{ОФ}}$	$B_{\text{к.п.}}^{\text{ОФ}}$	$B_{\text{введено}}^{\text{ОФ}}$	$B_{\text{виведено}}^{\text{ОФ}}$	$M_{\text{вв}}$	$M_{\text{вив}}$
01	6180	6310	300	220	03	08
02	6240	6200	450	380	05	04
03	5860	6000	520	390	04	08
04	6540	6670	350	260	03	07
05	6310	6560	480	340	08	10
06	5670	5970	600	320	07	03
07	5865	6085	480	180	10	08
08	6520	6920	530	240	02	07
09	5870	5900	620	110	08	10
10	6150	6850	570	260	04	02
11	5860	6160	360	130	06	08
12	5480	5750	420	490	08	04
13	4860	5150	460	200	09	09
14	5750	5910	470	370	11	07
15	3550	3870	520	300	04	08
16	4530	4920	380	150	08	09
17	3750	4150	820	520	07	11
18	8560	8830	580	350	10	03
19	6760	6570	790	680	03	05
20	5580	5770	460	350	08	04
21	5860	6160	360	130	06	08
22	5480	5750	420	490	08	04
23	6160	6860	570	280	04	02
24	5850	6150	380	170	02	08
25	5480	5750	420	400	07	04

Вихідні данні для виконання завдання 2.1.3.

№ варіанта	Сировина і матеріали				Паливо				Тара				Незавершене виробництво				Готова продукція							
	I		II		III		IV		I		II		III		IV		I		II		III		IV	
	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
01	198	180	197	185	70	80	78	85	19	17	17	18	18	8	8	7	43	35	28	26				
02	185	170	197	135	74	48	85	80	19	16	15	13	4	5	8	7	42	44	26	35				
03	175	174	178	195	87	80	80	48	17	18	19	19	8	9	4	8	37	29	35	44				
04	195	187	185	175	75	70	48	80	18	18	18	17	7	8	8	7	28	23	44	29				
05	184	175	180	175	64	74	85	70	18	14	15	17	7	8	7	6	26	38	29	23				
06	175	164	148	150	85	87	64	74	14	18	19	15	8	6	7	8	35	15	23	28				
07	197	185	175	195	35	75	85	87	17	17	19	19	7	8	8	3	44	18	43	38				
08	197	180	164	184	95	64	35	75	16	17	17	18	6	3	7	9	29	28	42	15				
09	178	148	185	175	75	85	95	64	18	18	18	15	8	9	6	7	23	26	37	18				
10	185	180	135	197	75	80	75	85	13	17	18	19	8	7	8	7	44	35	26	42				
11	185	180	135	197	97	75	48	75	13	18	18	19	7	4	7	7	15	29	37	42				
12	180	170	195	197	78	48	75	75	19	18	17	19	4	7	7	7	18	35	28	17				
13	148	174	175	178	85	80	64	50	17	14	17	17	8	6	5	8	37	44	26	31				
14	180	187	175	185	80	70	85	95	17	18	18	18	7	8	9	8	44	29	35	25				
15	170	175	150	180	48	74	35	84	15	17	17	18	7	3	8	4	29	23	44	28				
16	174	164	195	148	80	87	95	75	19	17	16	14	8	9	8	8	23	28	29	26				
17	187	185	184	180	35	75	75	97	18	18	18	18	7	7	9	3	44	38	23	35				
18	175	180	148	135	64	35	75	97	14	17	18	13	3	7	9	6	38	15	28	44				
19	164	148	175	195	85	95	75	78	17	16	14	19	9	7	7	8	15	18	38	29				
20	185	180	164	175	80	75	48	85	16	18	18	17	7	4	8	8	18	37	15	23				
21	175	164	148	150	77	56	75	75	16	17	17	18	4	7	7	7	26	38	29	23				
22	197	185	175	195	88	72	64	50	18	18	18	15	8	6	5	8	35	15	23	28				
23	180	170	195	197	81	74	85	95	13	17	18	19	7	8	9	8	44	18	43	38				
24	148	174	175	178	49	78	35	84	13	18	18	19	7	3	8	4	29	28	42	15				
25	165	152	175	195	73	81	95	75	19	18	17	19	8	9	8	8	23	26	37	18				

Закінчення додатку В

№ варіанта	Напівфабрикати власного виробництва				Грошові кошти на розрахунковому рахунку				Дебіторська заборгованість				Кредиторська заборгованість				Витрати майбутніх періодів			
	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
01	28	26	35	43	37	44	26	31	78	85	80	70	4	7	7	7	3	9	8	6
02	26	35	44	42	44	29	35	25	85	80	48	74	8	6	5	8	2	4	6	5
03	35	44	29	37	29	23	44	28	80	48	80	87	7	8	9	8	7	9	5	5
04	44	29	23	28	23	28	29	26	48	80	70	75	7	3	8	4	8	3	4	7
05	29	23	38	26	44	38	23	35	85	70	74	64	8	9	8	8	6	8	9	8
06	23	28	15	35	38	15	28	44	64	74	87	85	7	7	9	3	5	5	3	7
07	43	38	18	44	15	18	38	29	85	87	75	35	3	7	9	6	4	8	3	6
08	42	15	28	29	18	37	15	23	35	75	64	95	9	7	7	8	9	8	2	5
09	37	18	26	23	37	25	18	38	95	64	85	75	7	4	8	8	3	6	7	3
10	26	42	35	44	25	25	37	15	75	85	80	75	7	8	5	4	4	5	6	4
10	42	15	28	29	27	19	28	23	84	75	74	75	7	3	3	6	3	5	9	3
11	37	18	26	23	26	22	23	29	48	50	87	50	5	2	8	8	5	9	7	5
12	26	42	35	44	18	27	29	24	75	95	75	95	2	7	5	2	7	8	7	7
13	35	37	44	38	28	22	27	26	78	84	64	84	7	8	8	6	7	7	5	7
14	44	28	29	15	24	23	21	27	85	75	35	75	1	6	7	4	5	8	9	5
15	29	26	23	18	28	25	19	28	80	95	95	97	5	8	4	8	8	4	8	8
16	23	35	43	37	27	27	22	27	48	75	75	97	8	4	9	7	4	7	7	4
17	38	44	42	25	24	23	27	26	75	75	48	78	6	9	3	6	8	6	9	8
18	15	29	37	42	28	25	27	18	64	50	80	85	5	3	4	7	7	8	8	7
19	18	35	28	17	27	26	27	28	85	95	70	80	4	8	8	3	5	3	7	5
20	37	44	26	31	27	19	28	23	84	75	74	75	7	3	3	6	3	5	9	3
21	42	15	28	29	44	38	23	35	75	85	80	75	7	7	9	3	3	6	7	3
22	37	18	26	23	38	15	28	44	84	75	74	75	3	7	9	6	4	5	6	4
23	26	42	35	44	15	18	38	29	48	50	87	50	9	7	7	8	3	5	9	3
24	42	15	28	29	18	37	15	23	75	95	75	95	7	4	8	8	5	9	7	5
25	37	18	26	23	37	25	18	38	78	84	64	84	7	8	5	4	7	8	7	7

Умовні данні для розрахунку:

1. Середньопосадові оклади:
 - керівників – 2740 грн,
 - спеціалістів – 2220 грн,
 - технічних виконавців – 1680 грн,
 - молодшого обслуговуючого персоналу – 1220 грн,
 - охоронців – 2500 грн.

2. Розцінки на користування:
 - холодну воду – 5,54 грн/м³,
 - гарячу воду – 27,29 грн/м³.

3. Тривалість робочої зміни – 8 год.

4. Кількість змін роботи підприємства – 2.

Література

1. *Господарський кодекс України*, Верховна Рада України, №436–IV, 16.01.2003.
2. *Закон України «Про оплату праці»*, Верховна Рада України, №108/95–ВР, 24.03.1995
3. *Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств»*, Верховна Рада України, №334/94–ВР, 28.12.1994
4. *Закон України «Про податок на додану вартість»*, Верховна Рада України, №168/97–ВР, 03.04.1997
5. *Бойчик І.М.* Економіка підприємства: Навчальний посібник. – К.: Атіка, 2004. – 480 с.
6. *Бондар Н.М.* Економіка підприємства: Навч. посібник. – К.: А.С.К., 2004. – 400 с.
7. *Економіка підприємств: Посібник / За ред. П.С. Харіва.* – Тернопіль: Економічна думка, 2000. – 500 с.
8. *Економіка підприємства: Навч. посіб.* / За ред. А. В. Шегди. – К.: Знання, 2005. – 431 с.
9. *Економіка підприємства: Підручник / За заг. ред. Покропивного С.Ф.* – Вид. 2-е, перераб. та доп. – К.: КНЕУ, 2001. – 528 с.
10. *Петрович Й.М., Кім А.Ф. та ін.* Економіка підприємства: Підручник / За заг. ред. Й.М.Петровича. – Львів: Новий світ-2000, 2004. – 680 с.
11. *Примак Т.О.* Економіка підприємства: Навч. посіб. – 4-те вид., стер. – К.: Вікар, 2006. – 219 с.
12. *Протопопова В.О., Полонський А.Н.* Економіка підприємства. Навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів. – К.: ЦУЛ, 2003. – 220 с.
13. *Цигилик І.І., Бибик Я.Р., Ємбрик М.Я., Паращич В.Ф.* Економіка підприємства в питаннях та відповідях: Навчальний посібник. – 2-е вид. – К.: ЦУЛ, 2007. – 212 с.
14. *Шаповал В.М., Аврамчук Р.Н., Ткаченко О.В.* Економіка підприємства: Введення в спеціальність: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 288 с.
15. *Шваб Л.І.* Економіка підприємства: Навч. посібник для студ. ВНЗ. – К.: Каравела. 2004. – 568 с.

Навчально-методичне видання

*Ольга Романівна Приймук
Лідія Павлівна Грознецька
Ольга Володимирівна Пацьора*

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА

**Методичні вказівки та завдання до виконання курсової роботи
для студентів спеціальностей 6.030504 «Економіка підприємства»,
6.030508 «Фінанси», 6.030506 «Облік і аудит»
денної та заочної форм навчання**

Відповідальний за випуск: *Приймук О.Р.*

Редактор Н.В. Щербак
Макет і верстка В.О. Андрієнко

Підписано до друку 22.06 2011 р. Формат 60x84.
Папір – офсетний. Друк – ризографія.
Зам. № 78-2/11. Наклад 100 прим.

Надруковано у видавництві ДЕГУТ
(Свідоцтво про реєстрацію від 27.12.07 р. Серія ДК № 3079)
03049, м. Київ – 49, вул. Миколи Лукашевича, 19